

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SPRÅK OCH LITTERATURER
MORGAN NILSSON • BOX 200 • 405 30 GÖTEBORG

Språkliga kommentarer till texterna i Af Soomaali, Buugga 2

Den somaliska läseboken finns som pdf på adress
<http://hdl.handle.net/2307/1607>

Morgan Nilsson

Uppdaterad
27 augusti 2014

*Detta är ett pågående arbete. Därför kan vissa uppgifter vara
ofullständiga eller felaktiga. Läs alltså kritiskt!*

Kontakta mig gärna med ev. synpunkter.

morgan.nilsson@gu.se

1.5

När satsens subjekt fokuseras med fokusmarkören **baa** eller **ayaa** står verbet i kortform och slutar på **-a** i stället för **-aa**.

Observera det utpekande pronomenet **kuwa** *de*.

kuwa isku midka ah dhexdooda *mellan dem som är samma :*

isku midka *samma*

-ooda syftar tillbaka på **kuwa**.

ah motsvarar engelskans *being*.

standardiserad stavning: **xarriijimo**.

2.2

wax baa *en sak, något* fungerar som fokuserat subjekt; **ka maqan** *saknad, frånvarande (från något)* är ett adjektiv med framförställd preposition som hänger i luften och bara har en underförstådd syftning. Satsen saknar predikatsverb.

2.3

Observera det "adjektivbildande" suffixet **-eed** i **samay-ubaxeed** "blomster-stång" dvs. stjälk.

3.4

I konjunktiv 2.p.sg. finns två alternativa ändelser, **-to** och **-tid**: **rabtid**, **hesho** (< hel-to). Konjunktiv används bl.a. efter konjunktioner som **haddii om**, **si** (*på*) *så* (*sätt*) för att uttycka en handling som inte faktiskt utförs eller har utförts.

Däremot är **beero** imperativ av **beertaa**, **beerataa** *odlar åt sig själv*.

3.7

Eftersom **ku bilaabma** (intransitivt) utgör ett attribut till **musawir** så står det i kortform på **-a** i stället för **-aa** och översätts *som börjar på*.

4.7

Dhawaaqee /dhawaaq-k-ee/ *vilket ljud*: den bestämda artikeln /k/ faller bort efter bl.a. **q**. **-ee** är en särskild interrogativ ändelse.

baad < **baa** + **aad** fokus + pronomen

erayga ugu hor *först i ordet*: **ugu** anger superlativ.

5.1

Den vanligaste stavningen är **dambiil**, inte **danbiil**, eftersom bara **m**, inte **n**, kan uttalas före **b**.

5.5

bilaabma slutar på kort **-a** eftersom det inte är huvudverb i meningen, utan fungerar som attribut till substantivet **erayada** och måste översättas med *som börjar*, dvs. en svensk relativ bisats.

5.7

Xaggee baad ka maqashaa o g w k d? *Var(ifrån) hör du o g w k d?*
dvs. *I vilka ord hör du ...?*

xarriijimo bör skrivas med **-rr-**.

6.5

tarraq bör skrivas med **-rr-**.

6.7

xarafkaas: -aas är ett demonstrativt suffix motsvarande *den där*

7.1

Ett ganska stort antal ord har två likvärdiga former med **-r-** resp. **-dh-**, t.ex. **gabar/gabadh**. I paret **kirli/kildhi** kastas dessutom ordningsföljden mellan ljuden i ordet om.

7.3

Stavningen **firimbi** rekommenderas eftersom den motsvarar uttalet bättre än **firinbi**.

9.1

Standardiserad stavning: **xarrijiin -ta**, pl. **xarrijiimo**.

Fri variation **ereyada/erayada**. Stavning med **-ay-** är mera frekvent.

Masawir är mera frekvent än **musawir** *bild, foto*.

9.2

xarriiq = xarrijiin

u dhexaysa/dhexeysa som *går mellan, som förbinder* är relativ presensform med kort slutvokal av **u dhexeeyaa, u dhexeysaa**.

doona: subjekt med fokusmarkör följs av verb med kort slutvokal.

9.5

u dhexeysa: verb i underordnad relativ bisats slutar på kort vokal i presens.

Sats nummer 2 saknar predikatsverb. Den har ett adjektiv som predikatsfyllnad.

Normaliserad stavning: **sawirrada.**

10.3

sawirrada hoostooda *bilderna, under dem = under bilderna*

sawir (bild) **-ro** (pl) **-d** (best.) **-a** (bas)

hoos (undersida) **-t** (best.) **-ood** (3 pl. poss.) **-a** (bas)

soo hari = soo hadhi *bli över, bli kvar*

10.4

xoolahee *vilket gårdsdjur/boskap*, **-ee** interrogativ ändelse

ina *oss*

siiya *ger* kortform pga. fokusmarkör efter subjektet

inoo << **ina + u** *till oss*

guryaheena << **guri** *hus* **-o** (pl.) **-h** (best.) **-een** (*vår*) **-a** (bas)

khatar fara >> **khatar ah** *som är fara, dvs. farlig*. Detta är ett mycket vanligt sätt att "bilda" adjektiv.

jaceshahay << **jecel + tahay** *du är behagad, du tycker om*

11.3

Vissa personbetecknande ord har "italienska" former som i maskulinum slutar på **-o** och i femininum på **-a**. I somaliskan slutar normalt maskulina substantiv på **-e** och feminina på **-o**, t.ex.

awoowe / awoowo *morfar, farfar*

Faadumo / Faaduma, Sahro/Sahra

13.2

standardiserad stavning: **xarriiq**, **sawirrada**

u dhexaysa attributivt presens som bestämning till **xarriiq** *en linje som förbinder*

eraygee baa, interrogativ (frågande) ändelse **-ee** följt av fokusordet **baa** som ytterligare betonar *vilket ord*

Qor erayada sawirrada. *Skriv bildernas ord. Skriv ord till bilderna.*

13.4

baaskiil är väl ett ganska uppenbart lån från engelskans *bicycle*, men även **jalaato** är ett lån, från italienskans *gelato*.

14.3

Frågor av typen *Är detta X?* uttrycks som **Kani/Tani waa X baa?** Om ordet som frågan fokuserar på slutar på vokal smälter **baa** samman med det föregående ordet.

14.4

Man svarar "från" en fråga i stället för "på" en fråga, därför prepositionen **ka**. Varför denna uppträder dubbelt upp är dock oklart... **kaga = ka + ka**.

15.1

Rörelseverbet **tagayaa** kräver ingen preposition motsvarande svenskans *till*.

Verbet *vara* är ganska oregelbundet. I presens heter 3 p sg mask **yahay** *han är* och 3 p sg fem **tahay** *hon är*. Den negerade formen heter **ma aha** *är inte*, dvs. bara ordets stam utan prefix och suffix återstår. Denna form kan sammanskrivas med negationen som **maha**. Samtliga former av verbet *vara* brukar sammanskrivas med föregående adjektiv, och då reduceras den negerade formen ytterligare så att bara **-a** återstår:

Ma weyna. *Den är inte liten.*

15.2

sida fungerar som så kallad final konjunktion och motsvarar *så att*. Denna konjunktion följs av verb i konjunktiv.

iskugu = is + ku + ku, isku *varandra*, **ku xigaa** *hänger samman med*.

Xigaan bör betraktas som 3 p pl konjunktiv, eftersom **sida** kräver konjunktiv, men 2 och 3 p pl har inga särskilda konjunktivformer utan de vanliga presensformerna får tjänstgöra även i konjunktiv.

Verbet **ku caawinaya** *hjälp* (*till*) är en attributiv kortform. Denna form används alltid om subjektet följs av fokusmarkören **baa** eller **ayaa**.

15.3

Verbet **galaa** kräver ingen preposition motsvarande svenskans *in i*.

Saaxiibad är den feminina motsvarigheten till det maskulina **saaxiib**. Precis som vid släktskapsord brukar inte den bestämda artikeln dubbleras efter de possessiva ändelserna vid detta substantiv.

Macallinkii slutar på **-ii** som är den determinativa bestämda formen. Denna form används när personen eller föremålet är känt från tidigare eller har omtalats tidigare eller definieras utifrån kontexten.

Observera att adjektivet **jecel** innehåller en flyktig vokal (detta kan med fördel markeras med en punkt i ordlistor o.dyl.) som faller bort om verbet börjar med vokal, **jecel-ahay** *jag tycker om*, men kvarstår om verbet börjar med konsonant, **jecel-yahay** *han tycker om*, **jeceshahay** (l+t>sh) *hon tycker om*.

15.6

Observera att **aad** har två betydelser: *du* eller *mycket*.

Standardiserade former: **fahmaa** *jag/han förstår*, **fahantay** *du/hon förstår*. Konsonanten **-m-** förekommer normalt sett bara före vokal, inte före konsonant eller sist i ord.

16.1

I imperativ används inte negationen **ma**, utan negationen **ha**. Dessutom har man särskilda negativa imperativformer som slutar på **-n** i singular och **-na** i plural.

nooshahay < **nool** + **tahay**

16.4

Den så vanliga fria variationen mellan **r** och **dh** kan observeras även i **weedhaha** ~ **weeraha**.

Standardiserad stavning avsnitt 17-20:

Avsn.	I boken står	Standardiserad stvning
17.1 17.2	jiifaa	jiifa
17.3	jecelahay (lika vanligt)	jeclahay
17.4	sawirada	sawirrada
17.4	jecelahaya (felskrivning)	jeclahay
18.3 18.4	dhawaada (vanligare)	dhowaada (mindre vanligt)
18.5	Sahra na	Sahrana
18.7	fahamtay	fahantay
18.7	jiifaa	jiifa
19.1	xariiq	xarriiq
19.6	xariijimaha	xarriijimaha
20.5 20.7	sawirada	sawirrada

17.1

árdayga, ardáyda, exempel på ord som bildar kollektiv form genom att byta genus till femininum vilket också innebär förskjutning av betoningen.

wiilka jiifa *pojken som ligger*, exempel på attributiv användning av verbet motsvarande relativ bisats, vilket gör att verbets korta form borde användas.

rooti baan rabaa *jag vill ha bröd*, objektet följs av fokusmarkör och uttalas med starkare netoning även på svenska.

ordaa *han springer*, **oroddaa** *hon springer*, **orod** *spring*. Verbet har en flyktig vokal.

17.2

waxa(a) motsvarar allmänt underordnande *det som // vad*.

17.3

yihii *ni är*

17.4

ugu < **u** *till* + **ku** *i*, **u** syftar snarast på **weeraha**, medan **ku** syftar på **sawirrada agtooda**.

si sah ah *ett sätt som är rätt, på rätt sätt*

17.5

Den första meningen innehåller en imperativ och ett objekt. Resten av meningen utgörs av två bestämningar till **eray**. Först kommer en lite längre "relativ bistas" och sådana brukar inledas med det sammanbindande **oo** som här får översättas med *som*. Observera också att bestämd artikel placeras på räkneord: **afarta eray de fyra orden**.

dheelnee *kanske vi kan leka*, är en form i 1.p.pl. som uttrycker möjlighet (potentialis).

Isaga ayaa, när subjektet följs av fokusmarkör får det ingen subjektsändelse.

18.2

Waxa ka soo hadhaya erayo. En konstruktion där subjektet står sist och verbet föregås av **waxa(a)** som pekar framåt mot ett nomen. Denna konstruktion kan jämföras med svenskans formellt och egentligt subjekt: *Det blir ord över*.

18.3

Ardaydu: detta kollektiva feminina substantiv betecknar en grupp personer, inte de enskilda individerna, och då kan man sätta verbet i singular. Eftersom ordet är seminint sätts pronomenet **ay** liksom verbet i femininum singular.

aad kan betyda *du / ni / mycket*.

salaaman adjektiv/particip *hälsad*.

dhammantiin innehåller en possessiv ändelse, jfr. *all of you*

dhawaada/dhowaada imperativ plural.

Axmed oo abaalgud qaadanaya skulle på svenska betraktas som en ofullständig sats. Verbet och objektet utgör en bestämning (relativ bisats) till subjektet. Så kan man ju skriva under en bild även på svenska.

18.5

lagu < **la** *man* + **ku** *dig*

carruurtaydu är ett kollektivt substantiv och verbet står i femininum singular.

aad bay här sätts fokus på gradadverbet *mycket*.

u fiican *bra mot ngn*, dvs. *snäll*, **ku fiican** *bra på ngt*, dvs. *duktig*.

19.5

wax sak har en fullständigt oregelbunden pluralform: **waxyaabo/waxyaalo**.

doorataa, doorataa *väljer*, många verb har en stam som slutar på **-at-** och dessutom är detta sista **-a-** många gånger en flyktig vokal. **-t-** faller bort sist i ordet i imperativ och **-a-** övergår till **-o-** (denna växling mellan **-o** sist i ordet och **-a-** före ändelser känner man igen från feminina substantiv.)

presens	doorataa	/doorat/	- /aa/
	doorataa	/doorat/ - /t/	- /aa/
	doorannaa	/doorat/ - /n/	- /aa/
	doorataan	/doorat/ - /t/	- /aa/ - /n/
	doorataan	/doorat/	- /aa/ - /n/
imperativ	dooro	/doorat/	
	doorata	/doorat/ - /a/	

flyktigt /a/ faller bort före ändelse som börjar med vokal

-/t/-/t/- mellan vokal blir till -t- (-/t/- mellan vokaler blir ju -d-)

20.1

På andra raden underförstås objektet *dem*.

20.2

Verbet **socdaa**, **socotaa** böjs i princip på samma sätt som **doortaa** ovan. Den främsta skillnaden är att **-t/-** övergår till **-d-** efter **-c-**.

presens	socdaa	/socɔt/ - /aa/
	socotaa	/socɔt/ - /t/-/aa/
	soconnaa	/socɔt/ - /n/-/aa/
	socotaan	/socɔt/ - /t/-/aa/-/n/
	socdaan	/socɔt/ - /aa/-/n/
imperativ	soco	/socɔt/
	socda	/socɔt/ - /a/

20.4

waalid -ka kan användas både om en förälder och kollektivt om båda föräldrarna.

-ii är den determinativa, utpekande bestämda formen.

20.6

haysto, konjunktiv pga negationen.

ciyaarno, konjunktiv 1.p.pl.

oon, sammandragning av **oo och + aan vi**

is varandra

gargaarsannee *vi skulle/kunde kanske ta hjälp av*, potentialis

inkastoy << inkasto *trots att + ay de*

caarruuruhu, subjektsform. **Carruur** är kollektivt: *barn, barnaskara*, används bara i singular, men verbet står gärna i plural.

adduunyo är plural men måste översättas som singular på svenska.

ka buuxaa *är full av*. Dock verkar förhållandet mellan subjekt och objekt vara omkastat i förhållande till vad som vore logiskt.

waligay, bestämd form + possessiv ändelse

ma aan arag, imperativformen kan ibland förekomma som preteritum, *har inte sett*, men detta borde normalt heta **ma aan arkin**.

mid aniga i raba *en/någon som vill ha (just) mig*, verbet står i attributiv kortform och utgör därmed attribut (relativ bistas) till

mid en. **Aniga i** är ett sätt att betona pronomenet genom att

använda både den långa basformen och den korta objektsformen tillsammans.

yiraahda *säger, kallar* ytterligare en attributiv kortform, denna gång av ett oregelbundet verb.

Anna << **aniga** + **na**

inaan << **in** *att* + **aan** *jag*

kaga << **ku** *dig* + **ka** *från*

horreeyee, ännu ett verb i potentialis, denna gång 1.p.sg. Böjningen består i att presens **-aa** byts mot **-ee**.

kollayse << **kolla** *aldrig, ingalunda* + **ay** *det* + **se** *men*

sidayda *som jag* << **si** *sätt* + best.art + poss *mitt* + best.art

inuu << **in** *att* + **uu** *han*

yeesho *skulle få, erhålla* konj. av **yeeshaa**, **yeelataa**

raba *vill ha, önskar, begär* attributiv kortform

u ooyee *skulle gråta för ngn* potentialis

ayaan -ta *dag, dygn*

aan fogayn << **aan** *inte* + **fog** *avlägsen* + **ayn** *är* (konj.)

inaan << **in** *att* + **aan** *vi*

aragno konj. 1.p.pl *vi såg, vi fick se, vi skulle (få) se*

baan << **baa** + **aan** fokusmarkör (och dubblerat pronomen!) som sätter hela bisatsen i fokus i förhållande till den föregående huvudsatsen på den föregående raden.

20.7

De sex frågorna sist på sidan innehåller alla frågeordet **kuma/tuma** *vem* med påhängd fokusmarkör, därav det långa **-aa**.

En effekt av att frågornas subjekt fokuseras är att verben då måste stå i den korta attributiva formen. Man kan säga att predikatet blir underordnat subjektet när subjektet står i fokus. Verbet *är* kan utelämnas helt när satsstrukturen kräver kortformen, som i de två första frågorna.

21.1.

tiri hon sade hör till de oregelbundna verben, se grammatiken.

Tillsammans med adjektiv används förkortade verbformer:

ma ihi jag är inte > **ma -i**, t.ex. **ma jecli jag tycker inte om**

dheeshan << **dheel - ta - n**

saaxiibadeen << **saaxiib - ad - een**

raadinee << **-nee** 1.p.pl. potentialis *kanske vi kan söka, låt oss söka*

21.2.

ciyaarno << **-no** 1.p.pl. konjunktiv

21.3

ma aha förkortas vid adjektiv till **ma -a**, t.ex. **ma fiicna är inte bra**

ka fiican, komparativ

ina keena *låt oss gå*, ett fast uttryck

21.4.

gabdhuhu bestämd subjektsform plural, observera att ändelsen **-u** "smittar av sig" på vokalen på andra sidan av **-h-**

isku qabtaa, qabataa, qabanayaa *stänger, sluter*

Observera att **ma** fungerar både som frågepartikel (**ma nahay, ma tihin**) och negation (**ma (n)ihin, ma tihin**)

21.5.

ka hooseya är ett attributivt verb som lämpligen översätts med reativ bisats: *som...*

21.7.

saaxiibadaheed << **saaxiib - ad - o - h - eed**

rabtaa *vill* följs av en objektsbisats som inleds med **in att** följt av verbet **ka booddo** *hoppas* i konjunktiv. Eftersom subjektet är detsamma i både huvudsats och bisats förenklar vi meningen på svenska och använder infinitiv i stället för bisats.

22.1.

uma << **u + ma**

ah attributiv form av verbet eftersom subjektet fokuseras med **baa**.

22.4.

Klockslag anges med bestämd form av siffran följt av den utpekande ändelsen **-ii**.

23.1.

labada weerood ee saxa ah, här är siffran huvudord (och får den bestämda artikeln) och substantivet **weerood** ses som en bestämning till siffran, därför dyker **ee** upp före den andra bestämningen.

23.3.

Adjektivet **adag** slutar egentligen på **-k**, men det kan inte stå sist i ett ord. Dessutom innehåller det ett flyktigt **-a-**. Därför blir stammen **adk-** för ändelse som börjar med vokal, t.ex. **ma adka är inte stark**.

23.5.

weeraha saxa ah ee sawir kasta, ännu en gång dyker **ee** upp framför den andra av två bestämningar, här till huvudordet **weeraha**.

24.1.

wasakh leedahay << leh + tahay är en som har smuts, dvs. är smutsig rabtaa + bisats med in att + konjunktiv

biyuhu << biy - o - h - u, detta ord är plurale tantum, dvs. finns ej i singular.

24.3.

is sig, nadiifiso gör ren, konjunktiv (efter rabtaa + in)

ma karto kan inte (konjunktiv pgs. negation) **kari förmå, orka, klara**

24.4

noqon, infinitiv

24.5

dabadeed *därefter*, observera att femininum (-eed) ofta används när man inte syftar på något konkret

ugu uttrycker superlativ, t.ex. **ugu horreeyaa** *finns längst fram*

ka från i **ka heli doontaa** syftar snarast på platsen där (dvs. varifrån) man hittar det andra ordet: **xariijimaha madow dhexdooda** *innanför de svarta linjerna*

25.2.

heshay << **hel - tay**

25.4.

u sheekeeyaa *berättar en historia för ngn*, detta verb kan inte ta något ackusativobjekt/direkt objekt, det är s.k. intransitivt.

u sheegaa *berättar om ngt för ngn*, detta verb kan ta både ett ackusativ- och ett dativobjekt, s.k. direkt och indirekt objekt, det är s.k. transitivt.

-ii, den utpekande ändelsen syftar på *den där räven* och *de där getterna* som vi talade om för en stund sedan...

ri'yihii, observera hur ändelsevokalen "smittar av sig" på vokalen på andra sidan om **-h-**.

25.6.

Observera prepositionsbruket i **ku bilaabmaa** *börjar med ngt*.

sixi *korrigera* < **saxaa** *korrigerar*, ännu ett fall där ändelsevokalen smittar av sig på vokalen på andra sidan av en konsonant som uttalas baktill i munnen.

weydaarsan *utbytt*, particip slutar på **-an**.

is fungerar både som reflexivt pronomen *sig* och reciprokt *varandra*.

25.7

ku hoos *under*, prepositionerna skall i princip stå framför verb, men i vissa fasta uttryck står de före den typ av substantiv som "blivit till adverb".

u tireeyaa *numrerar ngt*, i vissa fall kräver ett somaliskt verb en viss preposition trots att motsvarande svenska verb bara följs av ett direkt objekt utan någon preposition.

26.1.

qurux *skönhet*, "adjektiviseras" med hjälp av **badan** *mycket*, så att **qurux badan** för innebörden *vacker*.

Verbet **rabaa** följs av bisats inledd med **in** *att* och verb i konjunktiv. Bisatsen måste ha ett subjekt och kan inte förkortas till infinitiv som på svenska.

26.2.

ku riixaa *skjuter på (honom)*, observera prepositionsbruket.

uma < **u** *till* + **ma** *inte*

u wadi *köra, styra ngt*, detta verb kräver helt enkelt prepositionen **u**.

yaqaano *kan, känner till*, konjunktiv

si *sätt* + adjektiv är ett vanligt sätt att "bilda" adverb.

ka baqaa *är rädd för ngt*, detta verb kräver prepositionen **ka**. På svenska utelämnas prepositionen om objektet inte är utsagt. På somaliska utelämnas inte prepositionen på samma sätt.

26.4.

Cali waxaa la geeyay isbitaal. *Man förde Ali till sjukhuset. Ali fördes till sjukhuset.* Somaliskan har inte passivum, bara det allmänt obestämda subjektet **la man**, som alltså ibland kan översättas till svenska som passivum. Observera också att detta verb inte kräver någon preposition på somaliska, utan konstrueras med två direkta objekt. Sedan får sammanhanget avgöra hur dessa båda objekt skall tolkas, det ena som faktiskt objekt och det andra som den plats som utför målet för förflyttningen.

bogsan bli frisk, observera att verb vars stam slutar med ett flyktigt **-t-** (**bogsadaa** jag blir frisk, **bogsataa** du blir frisk) ersätter detta med ändelsen **-n** i infinitiv.

26.6

hees carruureed barnsång, observera bildningen av adjektiv med hjälp av ändelsen **-eed**, något som ofta förekommer när svenskan har sammansatta substantiv.

-ow, observera att detta är vokativändelsen i maskulinum som förekommer på nästan varje rad i sången.

hobey är ett "fantasiord" på samma sätt som t.ex. *trallalla*. **Hobeeyaa** är ett verb bildat av samma ordstam.

27.2

Hooyadiina << **hooyo - t - ii - na**

27.3

saaraa *placeras* är ytterligare ett exempel på ett verb som tar två direkta objekt, varav det ena måste tolkas som den plats där det egentliga objektet placeras. Någon preposition motsvarande svenskans *i/på* används inte.

27.4.

Observera att substantivet **biyo** *vatten* är pluralt och inte har någon singularform, s.k. plurale tantum. Predikats verbet **galaan** står därför i plural pga. **biyuhu**, där det även skall observeras att subjektsändelsen **-u** smittar av sig på vokalen på andra sidan av **-h-**.

28.3.

cuntuu << **cunto + baa + uu**

28.4.

Verb som i presens 1.sg. slutar på **-iyaa** får i de flesta fall formen **-isaa** i 2.sg. Ett fåtal verb har dock alternativa former där ändelsen **-taa** i stället övergår till **-daa** efter vokal.

fadhiyaa **akhriyaa**
fadhidaa//fadhisaa **akhridaa//akhrisaa**

29.2

stavning, hellre: **wuxuu**

Precis som **-eey-** förkortas till **-ey-** före konsonant i t.ex. **sameeyaa**, **sameysaa** gör förkortas **-ooy-** till **-oy-** före konsonant i t.ex. **gooyaa**, **goysaa** skördar, skär av

30.1

maroodiga iyo diinku, observera att endast det sista ordet i ett komplext subjekt får ändelsen **-u**.

isla << **is** *varandra* + **la** *med*

kaa dul << **ka** *dig* + **ka** *från* + **dul** *ovansida* = över dig

igama << **i** *mig* + **ka** *från* + **ma** *inte*

kartid = **karto**, konjunktiv pga. negationen **ma**

30.2

prefixböjda verb i presens:

1 sg	iri <i>sade</i>	imid <i>kom</i>	ahay <i>är</i>
2 sg	tiri	timid	tahay
mask 3 sg	yiri	yimid	yahay
fem 3 sg	tiri	timid	tahay

30.6

- Konditionalis bildas med hjälpverbet **lahaa**, **lahayd**, **lahayn**, **lahaydeen**, **lahaayeen** *skulle* + infinitiv.
- Formen används bl.a. efter konjunktionen **haddii** *om*.
- Den suffigerade infintivform av verbet *vara* som används efter adjektiv är **-aan**, t.ex. **weynaan lahaa** *jag vore stor, jag skulle vara stor*.

- **sida Foosiya oo kale: sida** på ett sätt, **oo kale** likt, liknande
- **ka jawaabi** svara på ngt
- Allmänt och/eller abstrakt subjekt "det" uttryck som regel med femininum på somaliska, t.ex. **haddii ay dhici lahayd...**
- Observera också att verbet **dhacaa** i stammen innehåller ett instabilt **-a-** som "smittas" av infinitivens ändelse **-i**. Detta kallas assimilation. Eftersom det finns en konsonant emellan kan man tala om fjärrassimilaton. Ibland kallas samma fenomen för vokalharmonin. Det är bara om det finns en konsonant som uttals långt bak i munnen (**c, h, q, x, ')** som sådan här fjärrassimilaton inträffar.
- Även de personliga pronomenen innehåller en beständ artikel följt av de vanliga ändelserna i bas- och subjektsform, t.ex. **anigu** << **ani jag** + best.art. + subjektsändelse. Dessa pronomen förekommer ibland utan sådana ändelser.
- **maan** << **ma inte** + **aan jag**
- Negerad konditionalis bildas märkligt nog inte med hjälpverb, utan med ändelser, t.ex. **ma ahaadeen jag vore inte, jag skulle inte vara**. Det fullständigt regelbundna böjningsmönstret ser ut så här:

	<u>jakande</u>	<u>nekande</u>
1 sg / 3 sg m	keeni lahaa	ma keen-een
2 sg / 3 sg f	keeni lahayd	ma keen-t-een
1 pl	keeni lahayn	ma keen-n-een
2 pl	keeni lahaydeen	ma keen-t-een
3 pl	keeni lahaayeen	ma keen-een

31.2

Ännu ett exempel på att en allmän/abstrakt nominalfras uttrycks i femininum. Här handlar det om frågeordet som utgör prediaktstyllnad: **Waa maxay magacaagu? Vad är ditt namn?**

Den vokal som utgör pluraländelsen **-o** kan med fördel betraktas som en flyktig vokal. Vi har sett i verbens imperativ att en flyktig vokal blir till **-o** sist i ett ord, medan den blir till **-a** i de flesta andra

fall. Dessutom påverkas den genom fjärrassimilation "förbi" de bakra konsonanterna **c, h, q, x, '.**

maalin /maal_m/
maalmo /maal_m_/
maalmaha /maal_m_/ - /k/ - /a/
maalmuhu /maal_m_/ - /k/ - /u/
maalmihii /maal_m_/ - /k/ - /ii/

31.4.

När vi på svenska har ett formellt "det" följt av ett existentiellt verb och det egentliga subjektet står efter verbet uttrycker man detta på somaliska med satstypsmarkören **waxaa** före verbet följt av verbet i den attributiva kortformen och slutligen det egentliga subjektet, t.ex. **Waxaa jira erayo badan.** *Det finns många ord.*

Haddii om kan även följas av konjunktiv. Skillnaden är att konjunktiv uttrycker genomförbara (reala) villkor, medan konditionalis uttrycker ogenomförbara (irreala) villkor

Tee? *vilken?* är den interrogativa formen på **-ee** av det demonstrativa pronomenet **ta denna.**

Eftersom **tee** är fokuserat med **baa** står verbet i kortformen **ah är.**

Badanaaba << **badanaa + ba**

31.6.

ugu horeeya som finns längst fram, som finns först i...: "superlativ" av verb i attributiv kortform vilket motsvarar relativ bistas på svenska.

31.7.

erayada qaarkood orden, en del, deras/av dem, dvs. en del av orden.

ugu qor << **u + ku**, även i svenskan kan vi ha två "prepositioner": skriv in meningarna i din övningsbok. Den första av de svenska prepositionerna brukar ju inte ses som preposition utan som verbpartikel, och detta är ett förträffligt exempel på hur vi faktiskt ganska ofta i svenskan behandlar prepositioner på verkligt

somaliskt vis, dvs. såsom tillhörande verbet i stället för objektsnomenet.

32.1.

Frågeordet **yaa?** *vem?* innehåller fokusmarkören *baa* och därför står det efterföljande verbet i attributiv kortform.

yarayd *som var liten* << **yar + ayd**

32.2

Yaa raba in uu keeno biyo? *Vem vill hämta vatten? egentligen Vem vill att han hämtar (konj.) vatten?*

32.5

Överraskande nog behandlas **rooti** *bröd* i den här texten som ett feminint substantiv och får den bestämda formen **rootida** *brödet*. I alla ordböcker anges att ordet är maskulint och den normala formen är därmed **rootiga**. På Google är fördelningen ca 1/3 femininum och 2/3 maskulinum, alltså bör ordet betraktas som maskulint eller feminint, antagligen beroende på var i Somalia man befinner sig, jfr. t.ex. med svenskans *en/ett gäng*, *en/ett bakelse* och *en/ett apelsin* som är vanliga former i olika delar av Sverige, eller den mera allmänna vacklan mellan *en /ett test*, *en/ett poäng*.